

Vinko Škafar

Govori papeža Frančiška na sedmem kongresu voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev. Dialog religij za mir

*Speeches of Pope Francis at the Seventh
Congress of Leaders of World and Traditional
Religions. Dialogue of Religions for Peace*

Papež Frančišek je po vrnitvi s sedmega kongresa voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev na sredini katehezi, 21. 9. 2022, dejal, da je Kazahstan poklican biti »Dežela srečanja«, ker je bogat z različnimi etničnimi skupinami, jeziki in kulturami. Ker so bili kongresi voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev doslej premalo navzoči v slovenskem tisku, bom najprej zelo na kratko predstavil dosedanje kongrese. Prvega kongresa voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev, ki je bil 23. in 24. septembra 2003 v Astani, glavnem mestu Kazahstana (pred letom 1997 imenovanem Nursultan), se je udeležilo 17 delegacij iz 23 držav in je obravnaval boj proti terorizmu in probleme ekstremizma. Drugega kongresa, ki je bil 12. in 13. septembra 2006 prav tako v Astani, so se udeležile delegacije iz 29 držav. Kongres je potekal v novi stavbi, namenjeni dogodku, v Palači miru in sporazuma. Osrednja tema je bila »Vera, družba in mednarodna varnost«. Kongresnik Ben Chandler iz Kentuckyja je Kazahstan poimenoval »model verske različnosti«. Tretjega kongresa, ki je bil 1. julija 2009 v Astani, se je udeležilo okrog 400 delegatov, ki so predstavljali 77 delegacij iz 35 držav. Osrednja tema kongresa je bila: »Vloga verskih voditeljev pri gradnji sveta, ki temelji na strpnosti, medsebojnem spoštovanju in sodelovanju.« Četrtega kongresa z osrednjo temo »Mir in harmonija kot izbira

človeštva« se je 30. in 31. maja 2012 v Astani udeležilo 85 delegacij iz 40 držav. Peti kongres na temo »Dialog verskih voditeljev in politikov v imenu miru in razvoja« je bil 10. in 11. junija 2015 v Astani. Med kongresom se je kazahstanski predsednik Nursultan Nazarbajev sestal z generalnim sekretarjem Združenih narodov Ban Ki-moonom in jordanskim kraljem Abdulahom II. Dogodka se je udeležilo 80 delegacij iz 42 držav. Šesti kongres je potekal 10. in 11. oktobra 2018 v Astani in je razpravljalo o temi »Verski voditelji za varen svet«. Udeležilo se ga je 82 delegacij iz 46 držav.

Sedmi kongres, ki je potekal od 13. do 15. septembra 2022 v Astani in se ga je udeležilo okrog sto delegacij iz 60 držav, je bil posvečen vlogi verskih voditeljev v duhovnem in družbenem razvoju človeštva po pandemiji. Sedmega kongresa se je udeležil tudi papež Frančišek, ki se je oglasil trikrat: že prvi dan, na osrednjem srečanju in še zadnji dan. Objavljamo vse tri papeževe govore na kongresu, sklepni dokument in papeževo katehezo po kongresu, da bi tako spoznali papežev delež pri zadnjem, sedmem kongresu.

1 Prihajam, da bi okrepil krik mnogih, ki prosijo za mir

Papež Frančišek se je že prvi dan, 13. 9. 2022, v Kazaški koncertni dvorani, ki se nahaja v neposredni bližini predsedniške palače, srečal s predstavniki oblasti, civilne družbe in diplomatskega zbora. V nagovoru je opredelil Kazahstan kot »deželo srečanja« ter poudaril, da prihaja kot romar miru, ki ga svet nujno potrebuje. Ob tradicionalnem glasbilu dombra je razmišljal o preteklosti in sedanjosti te azijske države, ki gosti sedmi kongres voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev.

Gospod predsednik republike,
spoštovani člani vlade in diplomatskega zbora,
cenjeni predstavniki verskih in civilnih oblasti,
odlični predstavniki civilne družbe in sveta kulture,
gospe in gospodje!

Prisrčno vas pozdravljam, hvaležen gospodu predsedniku za besede, ki mi jih je namenil.

Počaščen sem, da sem z vami tukaj, v tej prostrani starodavni deželi, kamor prihajam kot romar miru, ki išče dialog in edinost. Naš svet ga nujno potrebuje, ponovno mora najti harmonijo. Harmonijo, ki jo v tej deželi lahko dobro ponazarja tradicionalno in značilno glasbilo, o katerem sem slišal: dombra. Je kulturni znak in eden najpomembnejših simbolov Kazahstana, tako da ji je bil pred kratkim posvečen poseben dan. Prav dombro bi rad vzel kot element, da bi izrazil to, kar želim podeliti z vami.

Ko sem se pripravljaj na to potovanje, sem izvedel, da so nekatere različice dombre igrali že v srednjem veku in da je skozi stoletja spremljala glasbene pripovedi sag in pesniških del ter povezovala preteklost s sedanostjo. Kot simbol kontinuitete v raznolikosti daje torej ritem spominu dežele in nas opozarja, kako pomembno je, da zaradi hitrih gospodarskih in družbenih sprememb ne zane-marjamo vezi z življenjem tistih, ki so živeli pred nami, tudi preko tistih izročil, ki omogočajo, da cenimo preteklost in ovrednotimo, kar smo podedovali. V mislih imam na primer lep običaj, ki je tukaj zelo razširjen: ob petkih zjutraj speči sedem hlebov kruha v čast prednikom.

V spomin Kazahstana, ki ga je papež Janez Pavel II. tukaj kot romar opredelil kot »deželo mučencev in vernikov, deželo deportirancev in junakov, deželo mislecev in umetnikov« (*Govor med sprejemno slovesnostjo*, 22. 9. 2001), je vtisnjena slavna zgodovina kulture, človečnosti in trpljenja. Kako se ne bi spominjali zlasti zaporniških taborišč in množičnih deportacij, v katerih je bilo v mestih in brezmejnih stepah teh področij zatiranih toliko prebivalcev? Vendar pa Kazahstanci niso dovolili, da bi jih to nasilje zaprlo v ječo: iz spomina na zapor je vzcvetela skrb za vključevanje. V tej deželi, skozi katero so vse od davnih časov potekala velika preseljevanja ljudstev, naj bo spomin na trpljenje in preizkušnje nepogrešljiva izkušnja za pot v prihodnost, pri čemer je treba na prvo mesto postaviti dostojanstvo človeka, vsakega človeka, ter vsake etnične, družbene in verske skupine.

Vrnimo se k dombri: nanjo se igra z brenkanjem na dve struni.

Za Kazahstan je prav tako značilno, da zmore ustvarjati harmonijo med »dvema vzporednima strunama«: med nizkimi temperaturami pozimi in visokimi poleti; med tradicijo in napredkom, ki ju dobro simbolizira srečanje zgodovinskih mest s sodobnimi, kot je ta prestolnica. Predvsem pa v državi odmevajo note dveh duš, azijske in evropske, zaradi česar država predstavlja trajno »poslanstvo povezave med dvema celinama« (*Govor mladim*, 23. 9. 2001); »most med Evropo in Azijo«, »posrednika med vzhodom in zahodom« (*Govor med poslovilno slovesnostjo*, 25. 9. 2001). Strune dombre običajno zvenijo skupaj z drugimi godali, značilnimi za te kraje: harmonija zori in raste kot celota, v zboru, ki ustvarja harmonično družbeno življenje. »Vir uspeha je enotnost,« pravi lep tukajšnji pregovor. Če to velja povsod, pa še posebej velja tukaj: približno sto petdeset etničnih skupin in več kot osemdeset jezikov, prisotnih v državi, s svojo raznoliko zgodovino, kulturnimi in verskimi izročili sestavlja izjemno simfonijo, zaradi katere je Kazahstan edinstven multietnični, multikulturni in večverski laboratorij, ki razkriva svojo posebno poklicanost: to je biti *Dežela srečanja*.

Tukaj sem, da poudarim pomen in nujnost tega vidika, h kateremu so posebej verstva poklicana dati svoj prispevek; zato bom imel čast sodelovati na sedmem kongresu voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev. Kazahstanska ustava, ki opredeljuje državo kot sekularno, določa svobodo veroizpovedi in prepričanja ter svobodo do odklanjanja verske pripadnosti, prepoveduje pa tudi spreobračanje in prisilno soudeležbo. Zdrav sekularizem, ki priznava dragoceno in nenadomestljivo vlogo vere ter se zoperstavlja ekstremizmu, ki jo razkraja, je nujen pogoj za pravično obravnavo vseh državljanov in za krepitev občutka pripadnosti državi vseh njenih etničnih, jezikovnih, kulturnih in verskih predstavnikov. Verstva, ki imajo nenadomestljivo vlogo iskanja in pričevanja Absolutnega, potrebujejo svobodo izražanja. Zato je verska svoboda najboljši temelj za civilno sožitje.

To je potreba, zapisana v imenu tega ljudstva, v besedi »kazahstanski«, ki spominja prav na svobodno in neodvisno hojo.

Zaščita svobode, ki je želja, zapisana v srcu vsakega človeka, in edini pogoj, da je srečanje med ljudmi in skupinami resnično, in ne umetno, se v civilni družbi uresničuje predvsem s *priznavanjem pravic, ki jih spremljajo dolžnosti*. S tega vidika bi se rad zahvalil za potrditev vrednosti človeškega življenja z odpravo smrtne kazni v imenu pravice vsakega človeške bitja do upanja. Poleg tega je treba zagotoviti svobodo mišljenja, vesti in izražanja ter dati prostor edinstveni in enakovredni vlogi, ki jo ima vsak človek za celoto.

Tudi pri tem je lahko dombra spodbuda. To je predvsem ljudski instrument, in kot takšen sporoča lepoto ohranjanja značaja in živahnosti ljudstva. To je zaupano predvsem civilnim oblastem, ki so v prvi vrsti odgovorne za spodbujanje skupnega dobrega, na poseben način pa se udejanja s podporo demokraciji, ki je najprimernejša oblika za to, da se oblast pokaže kot služenje v korist vsega ljudstva, in ne le peščice. Vem, da se je zlasti v zadnjih mesecih začel proces demokratizacije, namen katerega je okrepiti pristojnosti parlamenta in lokalnih oblasti ter na splošno zagotoviti večjo porazdelitev moči. To je zaslužna in zahtevna pot, ki zagotovo ni kratka in ki zahteva nadaljevanje poti proti cilju, ne da bi se ozirali nazaj. Zaupanje v tiste, ki vladajo, se namreč poveča, če obljube niso instrumentalizirane, ampak se dejansko izvajajo.

Povsod je potrebno, da demokracija in modernizacija ne obstajata le v besedah, temveč se spreminjata v konkretno služenje ljudem: dobra politika, ki jo tvorita poslušanje ljudi in odgovarjanje na njihove upravičene potrebe; stalno vključevanje civilne družbe ter nevladnih in humanitarnih organizacij, s posebno pozornostjo na delavce, mlade in najšibkejše skupine. Poleg tega vsaka država na svetu potrebuje ukrepe proti korupciji. Ta resnično demokratični politični slog je najučinkovitejši odgovor na možne ekstremizme, personalizme in populizme, ki ogrožajo stabilnost in blaginjo narodov. Mislim tudi na potrebo po določeni ekonomski varnosti, na katero so se v začetku leta sklicevali v regijah, kjer so kljub obilju energetskih virov prisotne različne težave. To je izziv, ki ne zadeva le Kazahstana, temveč ves svet, katerega celostni razvoj je talec razširjene nepravilnosti, zaradi katere so viri neenakomerno porazdeljeni. Naloga države pa tudi zasebnega sektorja je, da vse dele

prebivalstva obravnava pravično ter z enakimi pravicami in dolžnostmi ter da spodbuja ekonomski razvoj ne na podlagi zaslužka peščice, temveč na podlagi dostojanstva vsakega delavca.

Še zadnjič se vrnimo k dobri – rekli bodo, da je ta papež glasbenik. Dobra združuje Kazahstan s številnimi državami v okolici in prispeva k širjenju njegove kulture po svetu. Upam, da bo podobno tudi ime te velike države še naprej sinonim za harmonijo in mir. Kazahstan je križišče pomembnih geopolitičnih poti, zato ima temeljno vlogo pri blaženju sporov. Sem je Janez Pavel II. prišel posejat upanje takoj po tragičnih napadih leta 2001. Jaz prihajam k vam sredi nore in tragične vojne, ki izhaja iz invazije na Ukrajino, medtem ko še drugi spopadi in grožnje konfliktov naše čase izpostavljajo nevarnosti. Prihajam, da bi okrepil krik mnogih, ki prosijo za mir, ki je pot bistvenega razvoja za naš globalizirani svet.

Vedno bolj nujna je torej potreba po razširitvi diplomatske zavezanosti dialogu in srečanju, saj je danes problem nekoga problem vseh; in tisti, ki imajo v svetu več moči, imajo večje odgovornosti do drugih, zlasti do držav, ki jih logika konfliktov najbolj prizadene. To je tisto, kar bi bilo treba upoštevati, ne le lastnih interesov. Čas je, da se izognemo poudarjanju rivalstva in krepitvi nasprotujočih si blokov. Potrebujemo voditelje, ki bodo na mednarodni ravni ljudstvom omogočili, da se razumejo in pogovarjajo med seboj, ter vzbudili nov »helsinški duh«, voljo za krepitev multilateralizma, da bi zgradili stabilnejši in mirnejši svet z mislijo na nove generacije. Za to pa so potrebni razumevanje, potrpežljivost in dialog z vsemi. Ponavljam, z vsemi.

Prav ob misli na globalno prizadevanje za mir globoko cenim odpoved jedrskemu orožju, ki jo je ta država odločno sprejela; prav tako tudi razvoj energetske in okoljske politike, usmerjenih v dekarbonizacijo in naložbe v čiste vire, kar je bilo poudarjeno na mednarodni razstavi pred petimi leti. Skupaj s pozornostjo do medverskega dialoga in strpnosti so to konkretna semena upanja, posejana v skupno zemljo človeštva; na nas je, da jih gojimo za prihodnje generacije; za mlade, katerih želje je treba upoštevati pri sprejemanju današnjih in jutrišnjih odločitev. Sveti sedež vam

je na tej poti blizu: takoj po osamosvojitvi države, pred tridesetimi leti, so bili vzpostavljeni diplomatski odnosi in vesel sem, da lahko v bližini te obletnice obiščem vašo deželo. Zagotavljam vam, da katoličani, ki so v Srednji Aziji prisotni že od nekdaj, želijo še naprej pričevati o duhu odprtosti in spoštljivem dialogu, ki odlikuje to deželo.

Gospod predsednik, dragi prijatelji, zahvaljujem se vam za dobrodošlico, ki ste mi jo izkazali in ki razkriva vaš dobro znani čut za gostoljubje, ter za priložnost, da te dni bratskega dialoga preživim skupaj z voditelji številnih verstev. Naj Najvišji blagoslovi poklicanost Kazahstana, Dežele srečanja, k miru in edinosti. Vam, ki ste v prvi vrsti odgovorni za skupno dobro, in vsem njenim prebivalcem izražam veselje, da sem tukaj, ter željo, da bi z molitvijo in bližino spremljal vsa prizadevanja za uspešno in harmonično prihodnost te velike države. Raqmét! [Hvala!] Bog blagoslovi Kazahstan!

Prevod: s. Leonida Zamuda

2 Verstva skupaj v prizadevanju za mir in edinost (14. 9. 2022)

Medverski kongres, ki se ga udeležilo okoli sto delegacij iz 60 držav, je bil posvečen vlogi verskih voditeljev v duhovnem in družbenem razvoju človeštva v obdobju po pandemiji. Pred odprtjem zasedanja je najprej bila molitev v tišini. Med prvimi govorniki pa je bil papež, ki je poudaril, da je verska svoboda bistveni pogoj za zares človeški in celostni razvoj ter temeljna in primarna človekova pravica. Sveti oče je v ospredje postavil štiri globalne izzive, ki pozivajo k večji edinosti vse, še posebej pa verstva. To so pandemija, mir, bratsko sprejemanje in skrb za skupni dom. Izpostavil je, da so verniki v času po pandemiji poklicani k skrbi za skupno človeštvo. Poudaril je, da je Bog mir in vedno vodi k miru, nikoli k vojni. Konflikte se ne rešujejo z orožjem in grožnjami, ampak s srečanjem, dialogom in pogajanjem. Zbrane je povabil k skupni hoji, da bi pot verstev bila vedno bolj prijateljska: da bi bili osvobojeni sumničnej in laži ter bi gojili bratsko prijateljstvo in srečanje.

Bratje in sestre! Dovolite mi, da vas nagovorim s temi neposrednimi in domačimi besedami: bratje in sestre. Tako vas želim pozdraviti, verski voditelji in oblasti, člani diplomatskega zbora in mednarodnih organizacij, predstavniki akademskih in kulturnih ustanov, civilne družbe in različnih nevladnih organizacij, v imenu bratstva, ki nas vse združuje kot *otroke istih nebes*.

Pred skrivnostjo neskončnega, ki nas presega in privlači, nas verstva opominjajo, da smo bitja: nismo vsemogočni, ampak smo ženske in moški na poti v ista nebesa. Ustvarjenost, ki si jo delimo, tako vzpostavlja skupnost, realno bratstvo. Spominja nas, da smisla življenja ne moremo omejiti na naše osebne interese, ampak je zapisan v bratstvu, ki nas odlikuje. Rastemo le z drugimi in po zaslugi drugih. Dragi voditelji in predstavniki svetovnih in tradicionalnih verstev, nahajamo se v deželi, ki so jo skozi stoletja prečkale velike karavane: tu se je prepletlo veliko zgodb, idej, verovanj in upanj. Naj bo Kazahstan ponovno *dežela srečanja* med tistimi, ki so si daleč. Naj odpre *novo svilno pot*, ki ne bo temeljila na vrednosti trgovine, temveč na medčloveških odnosih: na spoštovanju, iskrenosti dialoga, nepogrešljivi vrednosti vsakega človeka, sodelovanju; bratska pot za skupno hojo proti miru.

Včeraj sem si izposodil podobo dombre, danes pa bi rad glasbilo povezal z glasom najbolj znanega pesnika te države, očeta njene moderne literature, pedagoga in skladatelja, ki ga pogosto upodabljajo z dombro. Abai (1845–1904), kot ga popularno imenujejo, nam je zapustil spise, prežete z religioznostjo, v katerih sije najboljša duša tega ljudstva: harmonična modrost, ki si želi miru in raziskovanja, se ponižno sprašuje, hrepeni po modrosti, vredni človeka, nikoli zaprta v ozke in tesne vizije, temveč pripravljena pustiti se navdihovati in izzivati številnim izkušnjam. Abai nas spodbuja z brezčasnim vprašanjem: »Kaj je lepota življenja, če se ne poglobimo?« (*Poezija*, 1898) Drug pesnik se je spraševal o smislu obstoja in na ustnice nekega pastirja teh brezmejnje azijske pokrajine postavil enako pomembno vprašanje: »Kam vodi to moje kratko potepanje?« (G. Leopardi) Takšna vprašanja vzbujajo potrebo po veri in nas spominjajo, da ljudje ne obstajamo toliko zato, da bi zadovoljevali zemeljske interese in tkali odnose

zgolj ekonomske narave, temveč da bi hodili skupaj kot popotniki s pogledom, usmerjenim v nebesa. Najti moramo smisel v končnih vprašanjih, gojiti duhovnost; kot je govoril Abai, moramo ohranjati »dušo budno in um jasen« (*Beseda 6*).

Bratje in sestre, svet od nas pričakuje zgled budnih duš in jasnih misli, pričakuje pristno vernost. Prišla je ura, da se prebudimo iz fundamentalizma, ki onesnažuje in razjeda vsako veroizpoved, ura, da srce postane jasno in sočutno. Čas pa je tudi, da pustimo v zgodovinskih knjigah zapisane govore, ki so tu in drugod predolgo vzbujali sumničavost in prezir do religije, kot da bi bila destabilizirajoč dejavnik sodobne družbe. V teh krajih je dobro poznana dediščina državnega ateizma, ki se je uveljavljal desetletja, ta utešnjajoča in dušeča miselnost, za katero je bila že sama uporaba besede »religija« neprijetna. V resnici verstva niso problem, temveč so del rešitve za bolj harmonično sobivanje. Iskanje presežnega in svete vrednote bratstva lahko navdihujeta in razsvetljujeta odločitve, ki jih je treba sprejeti v kontekstu geopolitičnih, družbenih, gospodarskih in ekoloških kriz, ki so v osnovi duhovne, ki se dogajajo v številnih današnjih institucijah, celo v demokracijah, ter ogrožajo varnost in sožitje med narodi. Zato potrebujemo verstva, da bi odgovorili na svetovno hrepenenje po miru in hrepenenje po neskončnem, ki biva v srcu vsakega človeka.

Zato je bistven pogoj za zares človeški in celostni razvoj *verska svoboda*. Bratje in sestre, svobodna bitja smo. Naš Stvarnik se je zaradi nas »umaknil«, tako rekoč »omejil« svojo absolutno svobodo, da bi tudi nas naredil za svobodna bitja. Kako naj torej v njegovem imenu prisilimo brate? »Če verujemo in častimo,« je učil Abai, »ne smemo reči, da lahko druge prisilimo, da verujejo in častijo.« (*Beseda 45*) Verska svoboda je temeljna, primarna in neodtujljiva pravica, ki jo je treba spodbujati povsod in je ni mogoče omejiti le na svobodo češčenja. Pravzaprav je pravica vsakega človeka, da javno pričuje o svoji veroizpovedi: da jo predlaga, ne da bi jo vsiljeval. To je dobra praksa oznanjevanja, ki se razlikuje od prozelitizma in indoktrinacije, ki naj bi se ju vsi izogibali. Če bi najpomembnejše življenjsko prepričanje predstavili v zasebno sfero, bi družbo prikrajšali za neizmerno bogastvo; nasprotno, spodbujanje okolij, v katerih

se spoštuje soobstoj verskih, etničnih in kulturnih raznolikosti, je najboljši način za krepitev posebnih značilnosti, za združevanje ljudi, ne da bi jih poenotili, za spodbujanje njihovih najvišjih želja, ne da bi zmanjšali njihov zagon.

Poleg nesmrtnе vrednote religije je tu tudi aktualna vrednota, ki jo Kazahstan z gostovanjem tega kongresa svetovnega pomena že dvajset let z občudovanjem organizira. Tokrat nas spodbuja k razmisleku o naši vlogi v duhovnem in družbenem razvoju človeštva v obdobju po pandemiji.

Pandemija med ranljivostjo in zdravljenjem je prvi od štirih globalnih izzivov, ki jih želim izpostaviti in ki vse – zlasti pa verstva – pozivajo k večji edinosti. Covid-19 nas je vse postavil na isto raven. Spoznali smo, da, kot je dejal Abai, »nismo stvarniki, ampak smrtniki« (ibid.): vsi smo se počutili krhke, potrebne pomoči; nihče ni bil popolnoma avtonomen, nihče popolnoma samozadosten. Zdaj pa ne smemo zapraviti potrebe po solidarnosti, ki smo jo začutili, in iti dalje, kot da se ni nič zgodilo, ne da bi se skupaj spopadli z nujnimi vprašanji, ki zadevajo vse. Verstva pri tem ne smejo biti ravnodušna: poklicana so biti v prvi vrsti, spodbujati edinost ob preizkušnjah, ki lahko še bolj razdelijo človeško družino.

Na nas, ki verjamemo v Stvarnika, je, da pomagamo bratom in sestram naše dobe, da *ne pozabijo na ranljivost*, ki je značilna za nas: da ne zapademo v lažno domnevo o vsemogočnosti, ki jo vzbuja tehnični in ekonomski napredek, ki sam po sebi ni dovolj; da se ne ujamemo v zanko dobička in zaslužka, kot da sta zdravilo za vse zlo; da se ne prepustimo netrajnostnemu razvoju, ki ne spoštuje meja, ki jih postavlja stvarstvo; da se ne pustimo anestezirati potrošništvu, ki omamlja, kajti dobrine so za človeka, in ne človek za dobrine. Skratka, naša skupna ranljivost, ki se je pokazala med pandemijo, bi nas morala spodbuditi, da ne gremo naprej tako kot prej, temveč z več ponižnosti in daljnovidnosti.

Poleg ozaveščanja o naši krhkosti in odgovornosti so verniki v postpandemičnem obdobju poklicani k *skrbi*: da skrbijo za skupno človeštvo, da postanejo *obrtniki občestva*, priče sodelovanja,

ki presega pregrade njihove skupnosti, etnične, nacionalne in verske pripadnosti. Toda kako razumeti tako težko poslanstvo? Kje začeti? Pri tem, da prisluhnemo najšibkejšim, damo glas najranjlivejšim, smo odmev globalne solidarnosti, ki v prvi vrsti zadeva njih, revne, pomoči potrebne, ki so najbolj trpeli zaradi pandemije, ki je v ospredje postavila krivičnost planetarnih neenakosti. Koliko ljudi še danes nima enostavnega dostopa do cepiv! Bodimo na njihovi strani, in ne na strani tistih, ki imajo več in dajejo manj; postanimo preroška in pogumna vest, bodimo blizu vsem, še posebej pa premnogim pozabljenim, marginaliziranim, najšibkejšim in najrevnejšim delom družbe, tistim, ki trpijo na skrivaj in v tišini, daleč od središča pozornosti. To, kar vam predlagam, ni le način, kako biti bolj občutljiv in solidaren, temveč je pot ozdravitve za naše družbe. Da, saj ravno pomanjkanje omogoča širjenje epidemij in drugih hudih bolezni, ki uspevajo na tleh stiske in neenakosti. Največji dejavnik tveganja našega časa ostaja revščina. V zvezi s tem je Abai modro vprašal: »Ali lahko tisti, ki so lačni, ohranijo jasen um [...] in pokažejo prizadevnost pri učenju? Revščina in spori [...] rodijo [...] nasilje in pohlep.« (*Beseda* 25) Dokler bosta divjali neenakost in nepravičnost, se ne bodo nehali pojavljati virusi, ki so še slabši od covida: sovraštvo, nasilje in terorizem.

To nas pripelje do drugega planetarnega izziva, ki še posebej zadeva vernike: *izziva miru*. V zadnjih desetletjih se je dialog med verskimi voditelji nanašal predvsem na to tematiko. Vendar pa vidimo naše dni še vedno zaznamovane z vojno, razjarjenimi soočanji, nezmožnostjo, da bi naredili korak nazaj in drugemu ponudili roko. Potreben je sunek, ki mora, bratje in sestre, priti od nas. Če je Stvarnik, ki mu posvečamo svoj obstoj, dal človeško življenje, kako lahko mi, ki se imamo za vernike, privolimo v njegovo uničenje? In kako naj mislimo, da bodo ljudje našega časa, med katerimi mnogi živijo, kot da Bog ne obstaja, motivirani za spoštljiv in odgovoren dialog, če se velika verstva, ki predstavljajo dušo mnogih kultur in tradicij, ne bodo dejavno zavzemala za mir?

Zavedajoč se grozot in napak iz preteklosti, združimo svoja prizadevanja, da Vsemogočni nikoli več ne bo postal talec volje človeške moči. Abai nas opozarja, da »tistega, ki dopušča zlo in se mu ne

upira, ne moremo imeti za pravega vernika, ampak v najboljšem primeru za mlačnega vernika« (prim. *Beseda* 38). Bratje in sestre, očiščenje od zla je potrebno za vse in vsakogar. Abai je pri tem vztrajal in zapisal, da tisti, ki »opušča učenje, sam sebe prikrajša za blagoslov« in »kdor ni strog do sebe in ni sposoben sočutja, ne more veljati za vernika« (*Beseda* 12). Očistimo se torej domneve, da se počutimo pravične in da se nimamo ničesar naučiti od drugih; osvobodimo se reduktivnih in uničujočih konceptov, ki žalijo Božje ime s togostjo, zaprtostjo in ekstremizmom ter ga skrunijo s sovraštvom, fanatizmom in terorizmom ter s tem iznakazijo tudi podobo človeka. Da, saj sta »vir človeštva«, opozarja Abai, »ljubezen in pravičnost, [...] sta kroni božanskega stvarstva« (*Beseda* 45). Nikoli ne opravičujmo nasilja. Ne dovolimo, da bi sveto postalo orodje profanega. Naj sveto ne bo podpora moči in naj se moč ne podpira s svetim!

Bog je mir in vedno vodi k miru, nikoli k vojni. Zato se še bolj zavzemajmo za spodbujanje in krepitev potrebe, da se konflikti ne bi reševali s prazno obljubo sile, orožja in groženj, temveč z ednimi sredstvi, ki jih blagoslavljajo nebesa in so vredna človeštva: s srečanjem, dialogom in potrpežljivimi pogajanjmi, ki se izvajajo z mislijo na otroke in mlade generacije. Slednje poosebljajo upanje, da mir ni krhek rezultat mučnih pogajanj, temveč rezultat nenehnih vzgojnih prizadevanj, ki spodbujajo njihove sanje o razvoju in prihodnosti. Abai je v tem smislu spodbujal k širjenju znanja, preseganju meja lastne kulture, sprejemanju znanja, zgodovine in literature drugih. Prosim vas, vlagajmo v to: ne v oborožitev, ampak v izobraževanje!

Po pandemiji in miru se posvetimo tretjemu izzivu, in sicer *brat-skemu sprejemanju*. Danes je zelo težko sprejeti človeka. Vsak dan so zavrženi nerojeni dojenčki in otroci, migranti in starejši ljudje. Veliko bratov in sester umre žrtvovanih na oltarju dobička, ovitih v svetoskrunsko kadilo brezbriznosti. Vendar pa je vsak človek sveto bitje. »Homo sacra res homini,« so rekli stari (Seneca, *Epistulae morales ad Lucilium* 95.33): naša naloga, predvsem verstev, je, da na to opozarjamo svet! Še nikoli prej nismo bili priča tako velikim selitvam prebivalstva zaradi vojn, revščine, podnebnih sprememb

in iskanja blaginje, ki jo omogoča globalizirani svet, a je pogosto težko dostopna. Prihaja do velikega izseljevanja: z najbolj revnih območij se ljudje skušajo prebiti v bogatejša območja. To ni novica iz kronike, temveč zgodovinsko dejstvo, ki zahteva skupne in daljnosežne rešitve. Seveda je instinktivno braniti svojo pridobljeno varnost in iz strahu zapirati vrata; lažje je tujca sumiti, obtoževati in obsojati kot pa ga spoznati in razumeti. Toda naša dolžnost je, da se spomnimo, da nas Stvarnik, ki bdi nad koraki vsakega bitja, nagovarja k podobnemu pogledu, ki prepozna obraz brata.

Kazahstanski jezik vabi k temu prijaznemu pogledu: v njem »ljubiti«
dobesedno pomeni »imeti dober pogled na nekoga«. Tudi tradicionalna kultura teh regij potrjuje isto stvar z lepim ljudskim pregovorom: »Če koga srečaš, ga poskusi osrečiti, saj ga morda vidiš zadnjič.« Če običaj gostoljubja stepe izpostavlja nepreklicno vrednost vsakega človeka, Abai to potrjuje z besedami, da »mora človek biti človeku prijatelj«
in da to prijateljstvo temelji na univerzalni delitvi, saj so pomembne resničnosti življenja in po življenju skupne. Pravi, da so »vsi ljudje gostje drug drugega«
in da je »človek sam gost v tem življenju«
(*Beseda* 34). Ponovno odkrijmo umetnost gostoljubja, sprejemanja in sočutja. Naučimo se tudi sramu: da, čutiti zdrav sram, ki se rodi iz sočutja do človeka, ki trpi, iz ganjenosti in začudenja nad njegovim stanjem, nad njegovo usodo, v kateri se čutimo udeleženi. To je pot sočutja, ki nas naredi bolj človeške in bolj verne. Na nas je, da se poleg potrjevanja nedotakljivega dostojanstva vsakega človeka učimo jokati za drugimi, saj bomo zares človeški, le če bomo napore človeštva čutili kot svoje lastne.

Pred nami je še zadnji globalni izziv: *skrb za skupni dom*. Zaradi podnebnih motenj ga je treba zaščititi, da ne bo podvržen logiki dobička, temveč bo ohranjen za prihodnje generacije v slavo Stvarniku. Abai je v pesmi *Pomlad* zapisal: »Kako čudovit svet nam je dal Stvarnik! Svojo luč nam je podaril z velikodušnostjo in radodarnostjo. Ko nas je mati zemlja hranila na prsih, se je naš nebeški Oče skrbno sklanjal nad nami.« Najvišji je z ljubečo skrbjo postavil skupni dom za življenje: kako lahko mi, ki se imamo za njegove, dovolimo, da ga onesnažijo, zlorabijo in uničijo? Združimo svoja prizadevanja tudi pri tem izzivu. Ni zadnji po pomembnosti. Dejansko

je povezan s prvim, pandemičnim. Virusi, kot je covid-19, ki so sicer mikroskopski, vendar lahko uničijo velike ambicije napredka in pogosto izvirajo iz živalskega sveta, izvirajo iz porušenega ravnovesja, ki je v veliki meri posledica nas samih. Pomislimo na primer na krčenje gozdov, nezakonito trgovino z živimi živalmi, intenzivno živinorejo ... Ta *miselnost izkoriščanja* uničuje dom, v katerem živimo. Ne le to, vodi k zatonu spoštljive in verske vizije sveta, ki si jo je hotel Stvarnik. Zato je nujno treba spodbujati in pospeševati skrb za življenje v vseh njegovih oblikah.

Dragi bratje in sestre, skupaj hodimo naprej, da bo pot verstev vedno bolj prijateljska. Abai je govoril, da je »lažni prijatelj kakor senca: ko te obsije sonce, se ga ne boš mogel znebiti, a ko se nad tabo zgostijo sence, ga nikjer več ne boš videl« (*Beseda* 37). Naj se nam to ne zgodi: naj nas Najvišji osvobodi senc sumničenj in laži; naj nam pomaga gojiti sončna in bratska prijateljstva z rednim pogovorom in svetlo iskrenostjo namenov. Ne iščimo lažnih pravih sinkretizmov, ampak varujmo svojo identiteto odprto za pogum drugačnosti, za bratsko srečanje. Le tako lahko v temnih časih, v katerih živimo, izžarevamo luč našega Stvarnika. Hvala!

Prevod: Andreja Črvek

3 Hodimo skupaj, bodimo glasniki miru in edinosti (15. 9. 2022)

Biti glasniki miru in edinosti, spodbuda k skupni hoji po poti medverskega dialoga, potrditi resnično bistvo verstev, zaščititi pravico do vere, upanja in lepote – to so nekateri osrednji poudarki papeževega govora med zadnjo sejo sedmega kongresa voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev v Nursultanu.

V ospredju papeževega govora so bili trije pojmi – mir, ženske in mladi – ki so tudi neke vrste smernice za branje sklepne izjave. Sicer pa je sveti oče začel z zahvalo za skupno hojo v teh »dneh podelitve, dela in prizadevanja v znamenju dialoga, še toliko bolj dragocenega v tako težkem obdobju, ki ga poleg pandemije bremeni tudi nesmiselna norost vojne. Preveč je sovraštva in ločitev, preveč pomanjkanja dialoga in razumevanja

drugega: to je v globaliziranem svetu še bolj nevarno in škandalozno. Ne moremo hoditi naprej povezani in ločeni, povezani in razdvojeni zaradi premnogih neenakosti. Hvala torej za prizadevanja za mir in edinost,« je dejal in zahvalo namenil tudi krajevni oblasti, ki je gostila in pripravila kongres, ter prebivalstvu Kazahstana, »prijateljskega in pogumnega, ki je sposobno sprejeti druge kulture, pri tem pa ohranjati svojo plemenito zgodovino in dragocene tradicije«.

Potrditi pravo in neodtujljivo bistvo verstev

Spomnil je na geslo svojega obiska *Glasniki miru in edinosti* ter dejal, da sedmi kongres v Kazahstanu predstavlja pomembno etapo. Od vsega začetka leta 2003 se je dogodek zgledoval po Dnevu molitve za mir na svetu, ki ga je leta 2002 sklical Janez Pavel II. v Assisiju, da bi poudaril pozitivni prispevek verskih tradicij k dialogu in slogi med narodi. Po 11. septembru 2001 se je bilo treba nujno skupaj odzvati na ozračje, ki ga je spodbujalo teroristično nasilje in v katerem je obstajala nevarnost, da vera postane dejavnik konflikta. »Toda psevdoreligiozni terorizem, ekstremizem, radikalizem in nacionalizem, preoblečen v svetost, še vedno podžigajo strahove in zaskrbljenost glede religije. Zato je bilo v teh dneh previdnostno, da smo se zbrali in ponovno potrdili njeno pravo in neodtujljivo bistvo.«

V zvezi s tem sklepna izjava kongresa poudarja, da ekstremizem, radikalizem, terorizem in vsako drugo spodbujanje k sovraštvu, sovražnosti, nasilju in vojni, ne glede na njihov povod ali cilj, »nimajo ničesar skupnega z avtentičnim verskim duhom« in »morajo biti zavrnjeni na najbolj odločen način«: obsoditi jih je treba brez »če« ali »ampak«. »Poleg tega smo se na podlagi dejstva, da je Vsemogočni ustvaril vse ljudi enake, ne glede na njihovo versko, etnično ali družbeno pripadnost, strinjali, da morata medsebojno spoštovanje in razumevanje biti bistvena in nepogrešljiva pri verskem poučevanju,« se je papež skliceval na besedilo izjave.

Zaščitimo pravico do vere, upanja, lepote

V nadaljevanju je spregovoril o zdravem odnosu med politiko in verstvi, izhajajoč pri tem iz kazahstanske zastave. »Obstaja torej zdrava povezava med politiko in presežnim, zdravo sobivanje, ki ohranja razlikovanje obeh

področij. Razlikovanje, ne zmešnjava in ne ločitev. 'Ne' zmešnjavi: za dobro človeka, ki kakor orel potrebuje svobodno nebo za letenje, prostor, ki je svoboden in odprt za neskončnost in ni omejen z zemeljsko močjo. Presežno, ki po drugi strani ne sme podleči skušnjavi, da bi se spremenilo v oblast, sicer bi nebesa padla na zemljo, božansko, ki je onkraj, bi bilo ujeto v zemeljsko sedanjost, ljubezen do bližnjega pa v delne odločitve.« In prav tako 'ne' ločitvi med politiko in presežnim, saj »najvišja človeška hrepenenja ne morejo biti izključena iz javnega življenja in odrinjena v zgolj zasebno sfero«. »Zato naj bo vedno in povsod zaščiten tisti, ki želi na legitimen način izraziti svojo veroizpoved. Koliko ljudi je še danes preganjanih in diskriminiranih zaradi svoje vere!« je opozoril Frančišek. »Vlade in ustrezne mednarodne organizacije smo odločno pozvali, naj pomagajo verskim skupinam in etničnim skupnostim, ki so bile žrtve kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter nasilja skrajnežev in teroristov, tudi kot posledice vojn in vojaških spopadov. Predvsem si moramo prizadevati, da verska svoboda ne bo abstrakten pojem, ampak konkretna pravica. Zaščitimo pravico do vere, upanja, lepote: do nebes.«

Pot medverskega dialoga je pot miru

Katoliška cerkev, ki se ne utruji pri oznanjevanju neodtujljivega dostojanstva vsake osebe, ustvarjene po podobi Boga, prav tako veruje v edinost človeške družine. Verjame, da vsi narodi sestavljajo eno samo skupnost in imajo isti izvor, saj je Bog naselil človeštvo po vsej zemlji. Zato je Sveti sedež, predvsem po Dikasteriju za medverski dialog, od vsega začetka aktivno sodeloval na kongresu, je spomnil sveti oče in zagotovil, da želi tako tudi nadaljevati: »Pot medverskega dialoga je skupna pot miru in za mir, in kot takšna je nujna in brez povratka. Medverski dialog ni samo neka priložnost, ampak je nujno in nepogrešljivo služenje človeštvu, v čast in slavo Stvarnika vseh.«

Pot vseh verstev je usmerjena k človeku

»Stična točka« te skupne poti Cerkve je človek, kot je to dejal Janez Pavel II., Frančišek pa je dodal, da je človek prav tako »pot vseh verstev«: »Da, konkretno človeško bitje, ki ga je oslabil pandemija, poteptala vojna, ranila brezbriznost! Človek, krhko in čudovito bitje, ki brez Stvarnika izgine in brez drugih ne obstaja! Pred sprejemanjem pomembnih odločitev glejmo

najprej na dobro človeka, in ne na strateške in gospodarske cilje, nacionalne, energetske in vojaške interese. Da bi sprejeli zares pomembne odločitve, se ozrimo na otroke, mlade in njihovo prihodnost, ostarele in njihovo modrost, navadne ljudi in njihove resnične potrebe. Povzdignimo glas in zavpijmo, da človek ni omejen na to, kar proizvede in zasluži; da ga je treba sprejeti in nikoli zavreči; da je družina, v kazahstanskem jeziku 'gnezdo duše in ljubezni', naravno in nenadomestljivo okolje, ki ga je treba zaščititi in podpirati, da bi lahko moški in ženske prihodnosti rasli in zoreli.«

Skupna temelja: presežno in bratstvo

Velike modrosti in verstva so za vse ljudi poklicane pričevati o obstoju skupne duhovne in moralne dediščine, ki temelji na dveh temeljih: presežnem in bratstvu. »Presežno, drugi, čaščenje. Lepo je, da se vsak dan na milijone moških in žensk različnih starosti, kultur in družbenih slojev zbira v molitvi na številnih krajih bogočastja. To je skrita sila, ki ohranja svet. In potem bratstvo, drugi, bližina: kajti ne more izpovedati resnične pripadnosti Stvarniku, kdor ne ljubi njegovih stvaritev.« In to je po papeževih besedah tudi duh, ki prežema sklepno izjavo kongresa, iz katere je ob koncu želel izpostaviti tri besede: mir, ženska, mladi.

Zavzemati se za mir, in ne za oboroževanje

Mir je »povzetek vsega«, je »izraz žalostnega krika«, so »sanje in cilj naše poti«. »Mir je nujen, kajti kakršenkoli vojaški konflikt ali žarišče napetosti in spopadov ima danes zlovešči 'domino efekt' in resno ogroža sistem mednarodnih odnosov,« je dejal. A mir ni le preprosta odsotnost vojne in se ne more omejiti samo na vzpostavljanje ravnovesja nasprotnih si sil; ni neki učinek despotske oblasti, temveč je »delo pravičnosti«. »Izvira torej iz bratstva, raste z bojem proti nepravici in neenakosti, gradi se s podajanjem roke drugim. Mi, ki verujemo v Stvarnika vseh, moramo biti v prvi vrsti pri širjenju mirnega sobivanja. Moramo pričevati, oznanjati, rotiti. Izjava zato svetovne voditelje poziva, naj vsepovsod ustavijo konflikte in prelivanje krvi ter odstopijo od agresivne in uničevalne retorike. Prosimo vas, v imenu Boga in za dobro človeštva: zavzemajte se za mir, in ne za oboroževanje! Samo s služenjem miru bo vaše ime v zgodovini ostalo veliko,« so se glasile papeževe besede.

Ženske v središču odločanja

Če manjka mir, je to zato, ker manjkajo pozornost, nežnost in zmožnost rojevati življenje. Slednje pa pomeni, da je treba še bolj vključiti ženske, s čimer je papež navezal na drugi poudarek, ki je navzoč v sklepnem dokumentu. »Ker ženska daje svetu skrb in življenje, je pot proti miru. Zato smo podprli potrebo po zaščiti njihovega dostojanstva in izboljšanju njihovega družbenega položaja kot enakopravnega dela družine in družbe. Ženskam je treba dodeliti tudi večje vloge in odgovornosti. Koliko smrtonosnim odločitvam bi se izognili, če bi bile ženske v središču odločanja! Prizadevajmo si, da bodo bolj spoštovane, priznane in vključene.«

Mladi so glasniki miru in edinosti

Ob koncu je papež Frančišek spregovoril še o mladih in jih imenoval »glasnike miru in edinosti današnjega in jutrišnjega dne«. Ravno mladi bolj kot drugi pozivajo k miru in spoštovanju skupnega doma stvarstva. »Logika nadvlade in izkoriščanja, kopičenje virov, nacionalizmi, vojne in vplivna območja pa zarisujejo stari svet, ki ga mladi zavračajo, svet, ki je zaprt za njihove sanje in upe. Prav tako tudi toga in dušeča vernost ne pripada prihodnosti, temveč preteklosti.« Kot je dejal, izjava v zvezi z novimi generacijami potrjuje pomembnost izobraževanja, ki krepi vzajemno sprejemanje in spoštljivo sobivanje med verstvi in kulturami. »Dajmo mladim priložnost za izobraževanje, in ne orožij za uničevanje! Poslušajmo jih, ne da bi se bali, da nam bodo zastavljali vprašanja. Predvsem pa gradimo svet z mislijo nanje!«

Hodimo skupaj kot tkalci upanja in obrtniki sloge

Sveti oče je govor sklenil s trditvijo, da prebivalstvo Kazahstana, ki je odprto za jutri in pričuje o velikem trpljenju v preteklosti, s svojimi številnimi verstvi in kulturami ponuja zgled prihodnosti. »Vabi nas, da jo gradimo, ne da bi pozabili na presežnost in bratstvo, čaščenje Najvišjega in sprejemanje drugega. Pojdimo naprej na ta način, hodimo skupaj na zemlji kot otroci nebes, tkalci upanja in obrtniki sloge, glasniki miru in edinosti!«

Prevod: Andreja Červek

4 Kazahstan poklican biti Dežela srečanja (sredina kateheza, 21. 9. 2022)

Papež Frančišek je v sredo, 21. 9. 2022, govoril o apostolskem potovanju v Kazahstan, kjer je poudaril, da je Kazahstan poklican biti »Dežela srečanja«, saj je bogat z različnimi etničnimi skupinami, jeziki in kulturami. Z naklonjenostjo je izpostavil, da je Kazahstan zavrnil jedrsko orožje ter sprejel dobre energetske in okoljske politike. Spregovoril pa je tudi o tamkajšnji katoliški skupnosti, ki je sicer zelo majhna, vendar odprta in radostna. Povabljen je k razvijanju odnosov s kristjani drugih veroizpovedi in k bratstvu z vsemi.

Dragi bratje in sestre, dober dan!

Prejšnji teden sem od torika do četrtega bil v Kazahstanu, prostrani srednjeazijski državi, na sedmem kongresu voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev. Ponovno se zahvaljujem gospodu predsedniku republike in ostalim oblastem Kazahstana za topel sprejem, ki mi je bil namenjen, in za velikodušen trud, ki je bil vložen v organizacijo. Enako se iz srca zahvaljujem tudi škofom in vsem sodelavcem za veliko delo, ki so ga opravili, in predvsem za veselje, ki so mi ga dali, ko smo se lahko vsi skupaj srečali in se videli.

Kot sem rekel, je bil glavni razlog za potovanje udeležba na *kongresu voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev*. To pobudo že dvajset let pripravljajo oblasti te države, ki se svetu predstavljajo kot kraj srečanja in dialoga, v tem primeru na verski ravni in torej kot protagonistka spodbujanja miru in človeškega bratstva. Šlo je za sedmo izvedbo kongresa, ki ga je država pripravila v tridesetih letih neodvisnosti. To pomeni, da se v središče prizadevanja za izgradnjo sveta, v katerem se poslušamo in spoštujemo v raznolikosti, postavijo verstva. To ni relativizem, ampak pomeni poslušanje in spoštovanje. Za to je zaslužna kazahstanska vlada, ki se je osvobodila jarma ateističnega režima in zdaj predlaga pot civilizacije, ki združuje politiko in vero, ne da bi ju zamenjala ali ločila, ter odločno obsoja fundamentalizem in ekstremizem. Gre za uravnotežen in zedinjen položaj.

Kongres je razpravljaj in sprejel *sklepno izjavo*, ki se navezuje na izjavo o človeškem bratstvu, podpisano februarja 2019 v Dubaju. Ta korak naprej mi je všeč razlagati kot sad poti, ki se začne daleč nazaj: seveda mislim na zgodovinsko medversko srečanje za mir, ki ga je leta 1986 v Assisiju sklical sveti Janez Pavel II. – bil je zelo kritiziran s strani ljudi, ki so bili brez daljnosežnega pogleda; mislim na daljnosežni pogled svetega Janeza XXIII. in svetega Pavla VI.; in tudi na velike duše drugih verstev – omenil bom samo Mahatmo Gandija. Toda kako se ne bi spomnili številnih mučencev, moških in žensk vseh starosti, jezikov in narodov, ki so z življenjem plačali za zvestobo Bogu miru in bratstva? Vemo, da so slovesni trenutki pomembni, vendar pa je vsakodnevno prizadevanje, konkretno pričevanje tisto, ki gradi boljši svet za vse.

Poleg kongresa pa mi je to potovanje omogočilo srečati *oblasti* Kazahstana in *Cerkev*, ki živi v tej deželi.

Po obisku predsednika republike, ki se mu ponovno zahvaljujem za prijaznost, smo se napotili v novo koncertno dvorano, kjer sem lahko nagovoril voditelje, predstavnike civilne družbe in diplomatskega zbora. Poudaril sem, da je Kazahstan poklican biti *Dežela srečanja*: dejansko tam sobiva približno sto petdeset etničnih skupin in govorijo več kot osemdeset jezikov. Ta poklicanost, ki izhaja iz geografskih značilnosti in zgodovine – poklicanost k biti dežela srečanja, kultur in jezikov – je bila sprejeta kot pot, ki jo je treba spodbujati in podpirati. Prav tako sem zaželel, da bi se lahko nadaljevala izgradnja vse bolj zrele demokracije, ki se bo znala učinkovito odzivati na potrebe celotne družbe. To je težka naloga, ki zahteva čas, vendar je treba priznati, da je Kazahstan že sprejel zelo pozitivne odločitve, kot sta zavrnitev jedrskega orožja ter sprejetje dobre energetske in okoljske politike. To je bilo pogumno. V času, ko nas je ta tragična vojna pripeljala do tega, da nekateri mislijo na jedrsko orožje, na to norost, ta država že od začetka pravi 'ne' jedrskemu orožju.

Kar se tiče Cerkve, sem se zelo razveselil srečanja s skupnostjo zadovoljnih, veselih in navdušenih oseb. Katoličanov je v tej zelo prostrani državi malo. A to stanje, če se živi z vero, lahko obrodi

evangeljske sadove: predvsem *blagor majhnosti*, biti kvas, sol in luč ter se zanašati izključno na Gospoda, in ne na neko obliko človeške pomembnosti. Poleg tega pa številčno pomanjkanje vabi k razvijanju *odnosov s kristjani drugih veroizpovedi* in k bratstvu z vsemi. Torej, da, majhna čreda, a odprta, ne zaprta, ne obrambna, odprta in zaupljiva v delovanje Svetega Duha, ki svobodno veje, kjer hoče in kakor hoče. Spomnili smo se tudi tistega sivega dela, mučencev; mučencev tega svetega Božjega ljudstva, ki je desetletja trpelo pod ateističnim zatiranjem vse do osvoboditve pred tridesetimi leti; moških in žensk, ki so v dolgem obdobju preganjanja veliko pretrpeli za vero, bili ubiti, mučeni, ujeti zaradi vere.

S to majhno, a radostno čredo smo obhajali evharistijo v Nursultanu na trgu Expo 2017, ki ga obdaja ultramoderna arhitektura. Bil je praznik Svetega Križa. To nas spodbuja k razmisleku: svet, v katerem se napredek in nazadovanje prepletata, Kristusov križ ostane sidro odrešenja: znamenje upanja, ki ne razočara, saj je utemeljeno na ljubezni Boga, ki je usmiljen in zvest. Njemu se zahvaljujemo za to potovanje in molimo, naj obrodi bogate sadove za prihodnost Kazahstana in za življenje Cerkve, ki je romarka na tej zemlji. Hvala.

Prevod: Andreja Červek

5 Sklepna izjava verskih voditeljev v Kazahstanu

Mir, dialog, solidarnost

V četrtek, 15. septembra 2022, se je v Palači miru in sprave v kazahstanski prestolnici Astani zaključil sedmi kongres voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev. Ob koncu vsakega srečanja, ki poteka na tri leta, objavijo sklepni dokument z izjavami in pozivi državljanom, ljudstvom ter verskim in političnim voditeljem. Tokratno izjavo, ki vsebuje 35 točk, bodo kot uradni dokument izročili tudi na 77. zasedanju generalne skupščine Združenih narodov.

Prizadevanje za mir in dialog

Podpisniki dokumenta v prvi točki poudarijo, da bodo na vse načine poskušali zagotoviti, da bo »Kongres voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev nadaljeval svoje redne dejavnosti v dobro miru in dialoga med verstvi, kulturami in civilizacijami«.

Svet po pandemiji

Udeleženci tokratnega kongresa so posebno pozornost posvetili situaciji v svetu v času po pandemiji. V izjavi so zapisali, da »pandemske bolezni predstavljajo tveganje in grožnjo za celotno človeštvo ter negativno vplivajo na vse družbe in države na svetu. Te negativne posledice je mogoče odpraviti le s skupnimi prizadevanji, sodelovanjem in medsebojno pomočjo.«

Sodelovanje, solidarnost, pluralizem

V dokumentu je večkrat izpostavljena potreba po »skupnem prizadevanju za okrepitev dialoga v imenu miru, sodelovanja in solidarnosti« ter po »spodbujanju duhovnih in moralnih vrednot«. Dalje beremo, da so »pluralizem in razlike med verami, barva kože, spol, rasa in jezik izraz modrosti Božje volje, s katero je Bog ustvaril človeka. Zato je vsako prisilno dejanje v zvezi z določeno vero in verskim naukom nesprejemljivo.«

Pozivi k prenehanju vojn in iskanju rešitev za mir

Kar šest točk sklepne izjave je povezanih s pozivi k prenehanju vojn in spopadov ter iskanju dolgoročnih rešitev za mir v svetu. Podpisniki so prepričani, da »izbruh kakršnegakoli vojaškega spopada, žarišča napetosti in spora povzroči verižno reakcijo in privede do uničenja sistema mednarodnih odnosov«. Prav tako poudarjajo, da ekstremizem, radikalizem ter vse druge oblike nasilja in vojne »nimajo nič skupnega z resnično vero in jih je treba najodločneje zavrni«. Svetovne voditelje spodbujajo, »naj končajo konflikte in prelivanje krvi na vseh koncih našega planeta ter opustijo agresivne in uničevalne retorike, ki povzročajo destabilizacijo sveta«.

Dokument o človeškem bratstvu in Deklaracija iz Meke

13. točka priznava pomen in vrednost Dokumenta o človeškem bratstvu za svetovni mir in skupno sobivanje (februar 2019) ter *Deklaracije iz Meke* (maj 2019), ki pozivata »k miru, dialogu, medsebojnemu razumevanju in spoštovanju med verniki za skupno dobro«.

Napredek, odpravljanje neravnovesij

V nadaljevanju izjave je omenjen napredek v svetu na področju znanosti, visoke tehnologije, medicine in industrije. Podpisniki poudarjajo, da mora biti ta usklajen z duhovnimi in humanističnimi vrednotami človeštva. Politike in poslovneže pozivajo, naj se osredotočijo na odpravljanje neravnovesij v razvoju sodobnih družb ter zmanjševanje razlik v blaginji različnih skupin prebivalstva in držav v svetu.

Strpnost in spoštovanje cilj vsakega verskega oznanjevanja

Ena izmed točk v ospredje postavi »nespremenljivo dejstvo, da je Vsemogočni ustvaril vse ljudi enake, ne glede na njihovo socialno, rasno, versko, etnično ali drugo pripadnost, zato morajo biti strpnost, spoštovanje in medsebojno razumevanje cilj vsakega verskega oznanjevanja«. Ob tem sledi poziv politikom in drugim javnim osebnostim, novinarjem in bloggerjem, »naj upoštevajo verska in nacionalna občutja ljudi, da ne bi ekstremizma in terorizma enačili s celotnimi miroljubnimi ljudstvi in verstvi«.

Ženske, družina, dialog, dejanja usmiljenja in sočutja

Sklepna izjava izpostavi še pomen verske vzgoje pri krepitvi spoštljivega sobivanja verstev in kultur, dostojanstvo in pravice žensk ter potrebo po okrepitevi institucije družine. Poudarjen je tudi »dialog z mediji in drugimi institucijami v družbi, da bi pojasnili splošne koristi verskih in univerzalnih vrednot ter spodbujali versko pismenost, državljanski mir in medversko strpnost«. Sledi povabilo k skrbi za naš skupni dom ter k dejanjem usmiljenja in sočutja »na območjih, ki so jih prizadeli vojaški spopadi ter naravne nesreče«.

Zahvala Kazahstanu. Naslednje srečanje 2025 v Astani

Ob koncu izjave podpisniki poudarijo, da ima Republika Kazahstan vlogo »verodostojnega in globalnega središča dialoga med civilizacijami, verstvi in kulturami«. Hkrati se zahvaljujejo državi in njenemu predsedniku Tokajevu za humanistične pobude, za odlično organizacijo letošnjega kongresa ter za »prispevek k stvarstvu, napredku, miru in slogi«. Kazahstanskemu ljudstvu izrazijo hvaležnost za njegovo prijaznost in gostoljubnost ter sklenejo sporočilo z napovedjo 8. kongresa voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev, ki bo potekal leta 2025 v Astani.

Prevod: s. Leonida Zamuda

Sklep

Papež Frančišek je s svojo dejavno navzočnostjo na sedmem kongresu voditeljev svetovnih in tradicionalnih verstev odigral izjemno vlogo ne samo kot avtor okrožnice *Vsi smo bratje (Fratelli tutti)*, ampak predvsem kot voditelj Katoliške cerkve in tudi kot karizmatični voditelj, čeprav se mu tiha in globoka želja, da bi se tam srečal s Kirillom, patriarhom Ruske pravoslavne cerkve, ni uresničila, saj se patriarh Kirill kongresa ni udeležil, pač pa je tja poslal delegacijo, ki jo je vodil metropolit Antonij (Sevrjuk) (37), od 7. junija 2022 vodja oddelka za zunanje zadeve pri moskovskem patriarhatu, ki je že šestega avgusta v Vatikanu obiskal papeža Frančiška. Sedmi kongres je s svojo sklepno izjavo sporočil, da so voditelji svetovnih in tradicionalnih verstev naredili nov korak k medsebojnemu spoštovanju, dialogu in iskanju dobrega v vseh verstvih ter nakazali nove korake na prihodnjih kongresih v Kazahstanu.

